

DŮSTOJNÍCI Z POLITICKÉHO OKRESU UHERSKÉ HRADIŠTĚ V ČS. ZAHRANIČNÍ ARMÁDĚ 1939–1945

(4. část)

Lubor Nedbal, Státní okresní archiv, Hodonín

Mezi významné příslušníky čs. zahraničního letectva a výsadkových jednotek patřili také rodáci z Uherského Hradiště a okolí.

V čs. výsadkových skupinách

Jednou z nejvýraznějších postav mezi aktivními důstojníky z Uherskohradištska byl **poručík pěchoty František Bogataj**. Narodil se 21. března 1913 v Uherském Ostrohu čp. 143 v rodině železobetonářského dělníka Jana Bogataje. Jeho otec pocházel z Jugoslávie a až do smrti si podržel jugoslávskou státní příslušnost. Do Uherského Ostrohu přišel v r. 1898 za prací a našel ji při regulačních úpravách na řece Moravě. F. Bogataj vyrůstal spolu s dalšími sedmi sourozenci ve velmi chudých poměrech. Na obecné a měšťanské škole v Uherském Ostrohu měl velmi dobrý prospěch a další finančně nákladná studia si mohl dovolit mimo jiné také díky pomoci tehdejšího významného ostrožského advokáta a starosty JUDr. Aloise Blatáka, který byl bezdětný.

Na Obchodní akademii v Uherském Hradišti studoval v letech 1929–1933. Měsíc po maturitě 17. července 1933 nastoupil voj. službu u pěšího pluku č.27 v Uherském Hradišti. V letech 1934–1936 absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích a po vyřazení 1. srpna 1936 jako poručík nastoupil k hraničářskému praporu č. 5 v Chebu, u kterého zůstal až do okupace. V době mnichovské krize byl velitelem čety 4. roty hraničářského praporu č. 5 v Ostrově u Karlových Varů. V době mobilizace a v dalších dnech vykonával rovněž funkci posádkového důstojníka posádkového velitelství v Ostrově u Karlových Varů. Díky svému původu velmi temperamentní a energický důstojník, také vlastenecky založený, se těžko smířoval s kapitulací a snažil se proti ní nějakým způsobem protestovat. Tak se stalo, že pod čj. 41860 – pres./1-1938 byla zaslána na MNO stížnost sekretariátu republikánské strany v Rakovníku na různé nepřístojnosti por. F. Bogataje, mimo jiné že úmyslně neprovádí demobilizaci záložníků.¹⁾

Po okupaci prostřednictvím rtm. pěch. Vladimíra Adama z Ostrožské Nové Vsi vstoupil do podzemní odbojové organizace Obrana národa. Za úkol měl organizovat sabotážní a diverzní skupinu zaměřenou na destrukci železniční trati Brno–Vlářský průsmyk. Z 18členné železničářské skupiny se podařilo před gestapem uniknout pouze por. pěch. F. Bogatajovi. Do zahraničního odboje odešel 5. prosince 1939 přes Štítnou u Valašských Klobouk a 6. prosince 1939 se přihlásil na francouzském konzulátě v Budapešti. 29. prosince 1939 odjel s transportem ze Splitu do Marseille a pak dále do Agde, kam přicestoval 3. ledna 1940. V čs. voj. středisku byl přidělen k pěšinu pluku č. 3 a současně ustanoven velitelem plukovní doprovodné roty 3.

Za dobu své služby u čs. jednotek ve Francii byl velitelem pluku pplk. gšt. Jaroslavem Ostravským hodnocen jako „velmi samostatný, energický, svědomitý velitel. Má velmi dobrý vliv na své podřízené a dovede se jim v každé situaci přiblížit a přizpůsobit. Působí velmi kladně na ducha jednotky a na její soudržnost. Ve výcviku vedl svou jednotku velmi dobře. Samostatný, cílevědomý důstojník. Má velký zájem pro plnění povinností velitelských a je si vědom své odpovědnosti. Vstoupil do odboje z důvodů čistě ideových, je národnostně velmi vyhraněný a lze předpokládat, že v každé situaci dostojí svým povinnostem. Pečlivě se stará o zevnějšek a jeho chování a vystupování je taktní a bezvadné. Sportovec, tělesně velmi zdatný, tělesnou námahu snáší lehce a jde příkladem svým podřízeným.“



1. Vladislav Perutka (třetí zleva) během evakuace z Francie do Velké Británie.

zodpovídal za přípravu čs. parašutistů, si při návštěvě čs. výcvikové stanice STS-46 poznamenal: „npor. Bogataj - má pověst sekáče a působí i takovým dojmem - těžko říci, zda je nebo není - má své názory na celou věc - nejraději by prý šel sám - skupina se pro něho bude těžko hledat...“ Nakonec se skupina přece jenom našla. Spolu s rtm. Josefem Vancem, rtn. Františkem Kobzíkem a čet. asp. Jaroslavem Šperlem vytvořil skupinu s krycím názvem MAGNESIUM a 15. února 1943 velitel MAGNESIA npor. F. Bogataj převzal v Londýně základní úkoly pro zvláštní operaci.

Dne 19. října 1943 přijal velitele MAGNESIA, nyní již skupiny označované jako CARBON, ministr národní obrany generál Sergej Ingr a náčelník Štábu pro vybudování branné moci generál Bedřich Neumann-„Miroslav.“ 27. října 1943 z přístavu Gourock opustil CARBON Velkou Británii a 12. ledna 1944 parašutisté z CARBONU vystoupili v Monopoli, kde na ně čekala již nově vytvořená čs. vyčkávací stanice tzv. CZECH HOUSE No. 2.³

V noci z 12. na 13. dubna 1944 odstartoval z letiště Campo Cassale letoun 148. perutě zvláštního určení britského letectva a 30 minut po půlnoci skupinu Carbon vysadil v prostoru Vacenovic nedaleko Kyjova. Skupina se po seskoku nesešla, a tak Bogataj, který zachránil pouze radiomaják Eureca, bez vysílacích stanic a dalšího materiálu, odešel do Ostrožského Předměstí, kde našel úkryt u Karla Hroníka. S jeho pomocí navázal styk s učitelem Antonínem Strakou z Ostrožského Předměstí a dalšími svými hlavními pomocníky při vytváření domácí organizace - učitelem Josefem Vítkem, prof. Miroslavem Hoffmanem a obecním tajemníkem z Uherského Ostrohu Josefem Křápkem. Později se také znovu setkal s radiografistou Jaroslavem Šperlem.

Bogatajovým úkolem bylo vytvořit domácí organizaci, připravit plochy pro příjem zbraní a zahájit přípravu povstání. S pomocí Františka Jagoše z Louky a Jaroslava Kuchaře z Kunovic získal nové radiostanice a 26. ledna 1945 Bogataj obdržel z Vojenské rádiové ústředny z Londýna telegram: „Zachytili jsme správně Vaše vysílání. Podejte nám stručný přehled o své osobní a materiální situaci a možnostech...“⁴ Díky velkému úsilí se podařilo Bogatajovi zapojit do nové organizace obce v okolí Uherského Ostrohu, Uherského Hradiště a Kyjova. Připravil celkem 23 ploch pro příjem zbraní. Nicméně na dodávky zbraní marně čekal. 11. února 1945 Bogatajova radiostanice odeslala do Londýna telegram: „Nechcete-li popudit národ proti sobě, dodejte zbraně neb přestaňte s výzvami k organizování a odporu. Nejlepší

Po příjezdu do Anglie byl přidělen k brigádní kulometné rotě jako velitel čety. Vzhledem ke své výborné tělesné kondici přihlásil se pro vysazení na území Protektorátu. Absolvoval základní sabotážní kurz na STS-2 Bellasis (18. 6.–10. 7. 1942), parašutistický kurz na STS-51 (12. 7.–18. 7. 1942) a 25. září 1942 byl přidělen do čs. výcvikového střediska STS-46 v Chichiley Hall, kde se soustřeďovali dobrovolníci pro zvláštní akce a kde se také sestavovaly skupiny pro plánovaných nových dvacet zvláštních operací.²

Npor. F. Bogataj původně předpokládal, že bude do vlasti vysazen sám s vlastním úkolem. Pplk. K. Paleček, který

lidé jsou tím rozhořčeni.“⁵ A 20. března 1945 již netrpělivý a rozhořčený Bogataj telegrafuje do Londýna: „Zásobovací službu dovoluji si charakterizovat slovy mladičké, krásné, provdané Francouzky, přímo obletované krasavice:, Bože jak je to těžké dostat dítě.“⁶

V noci z 22. na 23. března 1945 přijali první zásilku zbraní odbojáři ve Bzenci, následovaly pak shozy v Ostrožské Nové Vsi, Šardicích, Popovicích, Osvětimanech, Hluku, Bohuslavicích a v Blatnici. Celou zásilku přijali odbojáři pouze v Popovicích, Blatnici a Bohuslavicích, částečně pak ve Bzenci a v Ostrožské Nové Vsi. I když se Bogataj dostal do kontaktu s konfidenty brněnského gestapa (V. Ryšánek, K. Paprskář) a později v důsledku odhalení radiostanice 28. března 1945 došlo k zatčení nejbližších Bogatajových spolupracovníků (A. Straka, B. Vítková, M. Hoffmann), samotného velitele Carbonu nikdy gestapo nedopadlo.

S přibližováním fronty zahájil kpt. Bogataj přípravy na ozbrojené vystoupení, i když měl velmi omezené množství zbraní a střeliva a asi rozpačitě kroutil hlavou nad telegramem gen. Ingra, který mu přikazoval: „Nestalo-li se tak dosud, zahajte ihned přímou akci v největším možném rozsahu, aby jste usnadnili postup Rudé armády v jihových. Moravě hlavně ve směrech z Hodonína na Břeclav a Znojmo, na Brno, Kyjov a Uher. Hradiště. Napadejte německý týl a znemožněte Němcům odsun a ničení objektů před jejich ústupem. Spolupracujte úzce s Rudou armádou.“⁷

Nakonec skutečně oddíly CARBONU z Popovic, Bohuslavic, Blatnice, Ostrožské Nové Vsi a Uherského Ostrohu vzhledem ke svým možnostem spolupracovaly s rumunskými a sovětskými jednotkami.

Po osvobození mjr. Bogataj zůstal v armádě, absolvoval Vysokou válečnou školu a působil jako přednosta 2. zprav. oddělení velitelství 2. divize v Banské Bystrici. Po únoru 1948 jako politicky nespolehlivý byl dán od 1. září 1948 do výslužby. S pomocí Štěpána Gavendy, tehdy pracujícího už pro amer. zpr. službu, byl 29. října 1948 převeden do západní okupační zóny v Německu a spolu s mjr. Rudolfem Drbohlavem vedl zpravodajskou agenturu v Řezně pracující pro CIC. Od r. 1950 mjr. Bogataj měl v Parsberku již svou vlastní zprav. skupinu s 15 agenty - chodci. V r. 1952 byla celá skupina v důsledku infiltrování agenty StB zrušena. Mjr. Bogataj odjel do USA, kde začal pracovat jako bankovní úředník a do penze odcházel jako viceprezident Americké národní banky v Chicagu. Po odchodu do důchodu žil jako Frank A. Bogataj v Saint Germain ve státě Wisconsin v USA. Zemřel 4. února 1999. Po r. 1990 byl rehabilitován, povýšen do hodnosti generálmajora a vyznamenán Řádem M. R. Štefánika 2. stupně.⁸

V jednotkách britského královského letectva

Během druhé světové války se ve Velké Británii postupně vytvořily tři stíhací peruté (310., 312., 313.) a jedna bombardovací (311.). Z aktivních důstojníků pocházejících z pol. okr. Uherské Hradiště sloužili v čs. letectvu ve Velké Británii čtyři aktivní důstojníci, z nichž dva byli původně aktivními důstojníky pěchoty předválečné čs. armády.

Z důstojníka pěchoty na letce byl přeškolen ve Velké Británii **poručík pěchoty Alois Gabriel**. Narodil se 19. července 1913 ve Zlechově čp. 123 v rodině železničního zřízence ve výslužbě Antonína Gabriela. V letech 1925 až 1934 navštěvoval Státní reálné gymnázium v Uh. Hradišti a ve Skalici. Po maturitě nastoupil vojenskou službu u pěšího pluku č. 7 v Nitře a absolvoval Školu na důstojníky pěchoty v záloze 10. divize. Na konci září 1935 nastoupil do Vojenské akademie v Hranicích, odkud po vyřazení v srpnu 1937 nastoupil jako poručík pěchoty k pěšímu pluku č. 12 a ujal se velení 10. čety 12. roty. Od konce února 1938 sloužil postupně u pěších pluků č. 35 a 36 v Merklíně a v Bukové. Od poloviny června 1938 sloužil u hraničářského praporu č. 6 „Sibiřských úderníků“. Během mobilizace v září 1938 velel 2. rotě strážního praporu XV určeného jako osádka lehkého opevnění. Plk. pěch. Eduard Havlíček, velitel strážního praporu XV, hodnotil por. A. Gabriela: „Spolehlivý, svědomitý, iniciativní, ukázněný, vůči představeným poslušný a uctivý, jinak kamarádský, k podřízeným přiměřeně přísný, tichý, pořádný, má zálibu v jízdě na koni, tělesně zdatný, sportovec, velmi dobrý velitel pěší čety.“⁹



2. F/O František Cigoš.

hlásil dobrovolně k výcviku na letecké střelce pro doplnění osádek bombardovacích letounů 311. čs. bombardovací peruti.

Štábní kapitán Josef Ocelka hodnotil por. A. Gabriela jako vojáka „veselé, dobrosrdečné povahy, velmi dobrý kamarád, velmi snaživý, poctivý a pracovitý s vyvinutým smyslem pro povinnost. Bezvadného společenského vystupování. Dosud ve výcviku, ale již nyní lze soudit, že bude velmi dobrým leteckým střelcem.“

Do 28. února 1941 se jako letecký střelec zúčastnil 3 operačních letů. Pak byl zařazen do výcviku v letecké navigaci, kde si rovněž vedl velmi dobře.¹¹

15. září 1942 startovalo k protiponorkovému průzkumnému letu nad Biskajským zálivem celkem 9 posádek dvoumotorových bombardovacích letounů Wellington. Mezi nimi byl také Wellington „KX-Y“ (HD 982) pod velením F/O Josefa Nývltů. Funkci navigátora zastával F/Lt. Alois Gabriel. Nývltův Wellington pravděpodobně narazil při letu na německé bombardéry Junkers JU 88C od jednotky V.(Z)/KG 40. Od startu letounu o sobě nepodal žádnou zprávu a osádka byla vedena jako nezvěstná. V památníku Runnymede, který je určen nezvěstným letcům, kteří skončili ve vlnách moří a oceánů a nemají svůj hrob, je jméno F/Lt. Aloise Gabriela uvedeno na panelu č. 65.¹²

Osud válečného zajatce si vyzkoušel aktivní pilot z předválečného čs. letectva **nadporučík letectva František Cigoš**. Narodil se 23. srpna 1911 v Polešovicích nedaleko Uherského Hradiště v rodině rolníka Františka Cigoše žijícího v malém domku čp. 296. Po maturitě na Státním reálném gymnáziu v Uherském Hradišti, které navštěvoval v letech 1922 až 1930, se rozhodl pro kariéru důstojníka z povolání. Po krátké službě u pěšího pluku č. 24 v Trenčíně a absolvování Školy pro důstojníky pěchoty v záloze 6. divize v Brně nastoupil 16. srpna 1932 do Vojenské akademie v Hranicích jako frekventant a po jejím úspěšném ukončení v hodnosti poručíka pěchoty velel četě u 5. a 7. roty pěšího pluku č. 22 v Jičíně. V polovině září 1934 nastoupil do aplikačního leteckého kurzu v Prostějově a po jeho absolvování byl přeložen do skupiny důstojníků letectva a nastoupil jako pozorovatel-letec k letce 9 leteckého pluku č. 3. Od 15. června 1936 velel fotočetě u technické letky, a aby získal potřebné zkušenosti z oboru vojenské fotografie nastoupil na zkušenu k dělostřeleckému pluku č. 331 v Razboku u Malacek k fotogrametrické četě. Po měsíci působení u dělostřeleckého pluku č. 331 se vrátil zpět k technické letce leteckého pluku č. 3 „Gen. let. M. R. Štefánika“ do Piešťan a znovu velel fotočetě.

Po okupaci se zapojil do činnosti Obrany národa a v rámci Krajského velitelství Obrany národa se podílel na její organizaci a na zajišťování a výrobě trhavin. Vladimír Hrabec, pobočník velitele krajského velitelství ON, později k npor. A. Gabrielovi v hlášení pro londýnské MNO uvedl: „...To byl mladý důstojník, který byl velmi agilní, vynalézavý a hlavně spolehlivý a také za velmi krátkou dobu zorganizoval 2 prapory a stal se velitelem celého buchlovského úseku... Také pplk. Štěrba měl npor. Gabriela velmi rád...“¹⁰

Záhy po zahájení rozsáhlého zatýkání v řadách Obrany národa odešel por. Gabriel 3. prosince 1939 přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii do zahraničního odboje. 26. ledna 1940 byl presentován v čs. výcvikovém táboře v Agde pod vojenským matričním číslem F-2067. Další údaje o jeho službě v čs. pozemních jednotkách ve Francii chybí.

Po evakuaci do Velké Británie ještě v době pobytu v Cholmondeley Park Campu se při-

K doplnění dalších znalostí a dovedností absolvoval několik kurzů: kurz létání v noci u let. pl. 3 (od 31.5. do 26. 6. 1937), mechanický kurz u Leteckého skladu č. 2 v Olomouci (od 3. do 29. 1. 1938) a pilotní výcvik základní a bojový v pilotní škole II u leteckého pluku č. 3 „gen. let. M. R. Štefánika“ (od 1. 2. do 4. 8. 1938).

Během mobilizace ve dnech 24. 9. až 16. 11. 1938 velel armádní fotočetě. Těsně před okupací 1. února 1939 přešel od leteckého pluku č. 3 k Vojenskému technickému leteckému ústavu jako pobočník velitele Leteckého zkušebního oddílu, u kterého zůstal až do odchodu do emigrace.

Do zahraničí odešel npor. let. F. Cigoš 10. června 1939. Toho dne překročil polské hranice a vzápětí byl zatčen a internován na polské policejní stanici v Komorní Lhotce. Po eskortování na čs. konsulát v Krakově 23. června 1939 se stal příslušníkem čs. zahraniční jednotky soustřeďující se pod velením npor. Krále v Krakově. 26. července 1939 na švédské lodi „Pastelholm“ opustil Polsko. Po příjezdu do Francie byl přidělen 1. srpna 1939 na letiště St. Cyr, kde se připravoval v kurzech francouzštiny na odsun do cizinecké legie. Po vypuknutí války vstup do legie již nebyl nutný a 6. září 1939 nastoupil na leteckou základnu v Chartres, kde absolvoval stíhací výcvik.

Střelecký, pozorovatelský a pilotní bombardovací výcvik doplnil na základnách u Tours a v Chateau (Od 29. 10. do 20. 6. 1940). Ještě než ukončil letecký výcvik, válka ve Francii skončila podepsáním příměří a musel narychlo s ostatními čs. letci opustit Francii na holandské lodi „Schäffer“.

Ve Velké Británii 2. srpna 1940 nastoupil k 311. bombardovací peruti a do britského královského letectva byl převzat v hodnosti „pilot-officer“.¹³

P/O František Cigoš jako velitel letounu začal operačně létat 21. prosince 1940 a měl odlétány celkově čtyři operační lety, když 5. února 1941 Wellington „KX-T“ (L 7842) pod jeho velením vzlétl ke svému osudovému letu. V noci z 5. na 6. února 1941 zaútočilo šest československých Wellingtonů na Boulogne. Mezi nimi byl také letoun P/O Františka Cigoše. Po odbombardování se vraceli zpět do Anglie. Navigátor letounu P/O Jaroslav Partyk krátce před letem onemocněl a na jeho místo nastoupil dosud nezkušený P/O Emil Bušina, který před časem absolvoval navigátorský kurz a toto byl jeho první operační let. Při letu ve velké výšce začal P/O E. Bušina ztrácet vědomí a nebyl schopen nastavit správný kurz na základě údajů, které obdržel od radiotelegrafisty P/O Arnošta Valenty. Proto se rozhodli letět podle kódu QDM, což byl kód pro zaměření mateřskou pozemní stanicí ve Wrethamu. Letěli podle kódu QDM a věřili, že je zavede do Anglie. Posádka usoudila, že se nachází u anglického pobřeží, protože zahlédla maják. Pokračovali jižním směrem a všichni byli přesvědčeni, že se nacházejí u anglického letiště někde poblíž Honingtonu. Světelným signálem požádali o rozsvícení světel podél přistávací plochy, což se skutečně stalo. Po přistání na poměrně malém letišti začal stroj rolovat k nedalekému hangáru, když k překvapení všech se najednou na přistávací plochu vyrojilo asi dvacet ozbrojených mužů v charakteristických hluboce vykrojených přílbách. Pilot Sgt. Petr Uruba poznal okamžitě krutý omyl a snažil se s letounem odstartovat, když v tom okamžiku se na kýlové plochy výškového kormidla pověsil hrozen Němců. P/O František Cigoš se svými muži musel vystoupit se zdviženýma rukama. Wellington totiž přistál nedaleko města Flers v okupované Francii. Pro P/O Františka Cigoše začalo poznávání „pohostinnosti“ německých zajateckých táborů. Po krátkém pobytu v táboře Dulag Luft ve Frankfurtu nad Mohanem odeslali Němci P/O Františka Cigoše s ostatními členy osádky 15. února 1941 do tábora Stalag Luft I v Barthu a po dokončení tábora Stalag Luft III v Saganu v Polsku v r. 1942 se v tomto táboře ocitl i P/O F. Cigoš s ostatními zajatými čs. letci. V r. 1944 se o zajaté čs. letce začala zajímat nacistická justice a řada čs. letců mezi nimi i P/O F. Cigoš byla převezena do Prahy do věznic na Pankráci, kde byli šetřeni gestapem. Po skončení vyšetřování převezli Němci P/O F. Cigoše do tábora Oflag IV C pro prominentní vězně umístěného v pevnosti Colditz, v které měl očekávat předvolání k nacistickému soudu, což se naštěstí nestalo, protože pevnost Colditz byla 15. dubna 1945 osvobozena americkými jednotkami. Po osvobození z německého zajetí se



3. Pas pro příjezd z Velké Británie do SSSR (por. Vladislav Perutka).



4. Mjr. let. Vladimír Vávra.

P/O F. Cigoš přesunul zpět do Anglie, odkud se do Prahy vrátil 17. srpna 1945 znovu jako příslušník 311. bombardovací perutě.¹⁴

V říjnu 1945 nastoupil k Vědeckému leteckému ústavu v Praze-Letňanech, kde sloužil před svým odchodem do emigrace. V leteckém ústavu zůstal až do 1. května 1949. K tomu datu byl dán na dovolenou s čekáním, což se rovnalo přeložení do výslužby. Tuto jasnou persekuci proti příslušníkům čs. letectva ve Velké Británii si F. Cigoš uvědomoval a spolu s manželkou a tříletým synem se začal připravovat na útěk do emigrace. 24. 8. 1949 obdržel pplk. F. Cigoš telegram, aby ihned odjel domů, protože jeho otec je nemocen. Podle pozdějšího šetření SNB šlo o fingovaný telegram vyzývajícího pplk. F. Cigoše k emigraci. Během srpna 1949 skutečně F. Cigoš s rodinou ilegálně uprchl do Německa.¹⁵

Dalším původně aktivním důstojníkem pěchoty později v Anglii přeškoleném na letce byl **poručík pěchoty Vladimír Vávra**. Pocházel z Tupes na Uherskohradištsku, kde se narodil 13. února 1911. Po maturitě na českém Státním reálném gymnáziu ve Strážnici (1922–1933) si vybral jako své budoucí povolání službu v čs. armádě. Po presentaci u pěšího pluku č. 27 v Uherském Hradišti 1. října 1932 nastoupil do Školy pro důstojníky pěchoty v záloze 7. divize v Olomouci. Jako podporučík pěchoty v další dobrovolné činné službě nastoupil k pěšímu pluku č. 10 v Břeclavi. Po roční službě byl přijat jako voj. akademik do Vojenské akademie v Hranicích. Po úspěšném složení důstojnických zkoušek nastoupil por. pěch. V. Vávra ve funkci velitele čtyř 11. roty pěšího pluku č. 37 v Levoči. U pěšího pluku č. 37 v Levoči sloužil od 1. srpna 1937 až do 28. března 1939, kdy jako český důstojník musel opustit Slovensko a vrátil se do rodných Tupes. Na tomto místě je nutné vzpomenout ještě jednu událost, která byla rozhodující pro další Vávrovy životní cesty. Během zářijové mobilizace v r. 1938 sloužil u letky 13 leteckého pluku č. 3 „Gen. let. M. R. Štefánika“ ve Spišské Nové Vsi ve funkci letounového pozorovatele. Tato jeho zkušenost pak ovlivnila jeho službu v Anglii.

Po návratu do Tupes, kde měl od 29. března 1939 vyčkávat na rozhodnutí o svém dalším zařazení podle zákona č. 139/39 Sb., se aktivně zapojil do činnosti Obrany národa v rámci

Krajského velitelství Obrany národa v Uh. Hradišti.

Dne 3. prosince 1939 přes Slovensko, francouzský konsulát v Budapešti a čs. vyslanectví v Bělehradě odjel do Francie. Po presentaci u náhradního tělesa čs. armády v Agde byl 10. února 1940 zařazen k 6. rotě pěšího pluku č. 2 a určen velitelem čety. Na frontu odjel ve funkci plynového důstojníka pěšího pluku č. 2.

Po příjezdu do Anglie po reorganizaci přešel ke kulometné rotě, kde zažil podobně jako desítky jiných důstojníků problém s vyřešením zařazení nadbytečných důstojníků. I když po povýšení na nadporučíka pěchoty (od 7. 3. 1941) se s ním počítalo u pěšího praporu č. 1, podobně jako další důstojníci podal si npor. pěch. V. Vávra přihlášku k čs. letectvu. Po absolvování zkoušek a náročných lékařských prohlídek byl přijat k čs. letectvu ve Velké Británii a 10. srpna 1942 mohl hlásit svůj příchod k čs. depotu RAF v Cosfordu. Pak už za sebou následovaly jednotlivé letecké, navigační a střelecké kurzy: Od 24. října 1942

kurz u No1 EANS (Elementar Air Navigation School), od 25. 1. 1943 kurz u No 6 B and GS (Bombing and Gunnery School), od 19. 3. 1943 kurz u No 8 AOS (No 8 Air Observer School), od 24. 8. 1943 kurz u No 1 GRS (No 1 General Reconnaissance School) a od 1. května 1944 do 14. září 1944 dokončoval výcvik u operačního výcvikového útvaru No 111 OTU (Operational Training Unit) v Nassau na Bahamských ostrovech. Po operačním nasazení u 311. čs. bombardovací peruti (14. 9. 1944–15. 5. 1945) už po skončení války byl přidělen k velitelství No 18 Group zodpovídající za protiponorkovou ochranu Skotska. Do ČSR se škpt. let. V. Vávra vrátil s 311. čs. bombardovací perutí. Po krátkém působení výcvikového referenta u velitelství letectva 3. oblasti nastoupil 31. července 1947 k velitelství III. let. sboru v Brně jako důstojník pro střelbu a bombardování.

Náčelník štábu vel. let. III. sboru pplk. gšt. František Paukert k škpt. V. Vávrovi poznamenal: „Snaživý, houževnatý. Velmi rychle pracuje, někdy na úkor přesnosti a pečlivosti. Velmi ctižádostivý, sebevědomý až k sebepřečehování... Značné teoretické vojenské vědomosti z oboru let. navigace, střelby a bombardování opřené o válečné zkušenosti... Velmi dobrý pozorovatel-navigátor s válečnými zkušenostmi... V případě nedostatku důst. gen. štábu způsobilý zastávat funkci přednosti I. odděl. štábu.“ Přes toto kladné hodnocení nebyl umožněn mjr. let. V. Vávrovi služební růst. 2. února 1949 byl vyloučen z řad výkonných letců a 9. března 1945 obdržel potvrzení k umístění v kterémkoliv resortu státní nebo veřejné správy.¹⁶

Mezi skutečná stíhací letecká esa patřil **poručík letectva Tomáš Vybíral**. Narodil se 29. září 1911 v Moravském Písku v tehdejší politické okrese Uh. Hradiště. Po složení maturity na Vyšším reformním reálném gymnáziu v Břeclavi (1927–1931) nastoupil vojenskou službu u leteckého pluku č. 2 v Olomouci. Po absolvování Školy pro důstojníky letectva v záloze v Prostějově v červnu 1933 a jmenování podporučíkem letectva presenční služby se 23. března 1934 zavázal ke konání „dobrovolné další činné služby do vyřízení žádosti o přijetí do vojenské akademie.“ Ve funkci polního pozorovatele-letce působil v Prostějově, kde také v srpnu 1934 začal studovat Vojenskou akademii jako „frekventant s určením k výchově na důstojníky letectva z povolání.“ Po jmenování důstojníkem z povolání postupně



5. Mjr. František Bogataj (foto z doby studií na Vojenské akademii v Hranicích).



6. F/Lt Alois Gabriel.



7. F/O Tomáš Vybíral (první zleva).

létal u leteckého pluku č. 3 v Nitře, leteckého pluku č. 4 v Hradci Králové, kde také ukončil službu v čs. předválečném letectvu jako pobočník velitele III/4 peruti.¹⁷

16. června 1939 překročil hranice do Polska, kde podepsal žádost do cizinecké legie a na lodi „Chrobry“ odplul do Francie. 10. října 1939 přišel do čs. výcvikového střediska v Chartres, odkud 13. května 1940 odešel ke stíhací jednotce GC I/5, která se stala nejúspěšnější francouzskou stíhací jednotkou ve francouzské kampani. Spolu s ním sloužili u této jednotky také další čs. stíhací esa A. Vášátka a F. Peřina. Už při příchodu k jednotce 13. května 1940 se mu podařilo sestřelit německý bombardovací letoun Heinkel He-111, 15. května 1940 si připsal podíl na sestřelu průzkumného letounu Henschel Hs 126, 16. května 1940 dokonce uspěl dvakrát – zvítězil nad Henschelem Hs-126 a Dornierem Do 17, 1. června 1940 sestřelil Dornier Do 17, 5. června 1940 jednoho Heinkela He 111 a svůj poslední sedmý sestřel zaznamenal 10. června 1940. Npor. Vybíralovi byl přiznán sestřel jednoho Messerschmitta Bf-110. Z poražené země uletěl npor. Vybíral 21. června 1940 do Afriky a z Casablanky se po moři dostal do Velké Británie.

Po soustředění v čs. depotu RAF v Cosfordu a následném přijetí do RAF 17. srpna 1940 se stal zakládajícím členem 312. čs. stíhací peruti. S ní se zúčastnil bitvy o Británii, útočných akcí proti pozemním cílům nad kontinentem.

Od 5. června 1941 zastával funkci velitele B-flightu a po dokončení operačního turnusu odešel 19. června 1942 na krátký čas mimo bojové operační létání. V rámci 2. Delivery Flightu přepravoval nové a opravené letouny k jednotkám. Zpět k 312. peruti se vrátil v listopadu 1942 a od 1. ledna 1943 velel celé peruti až do 1. listopadu 1943, kdy odešel do Londýna k Inspektorátu čs. letectva na štábní funkci.

Do bojových akcí se znovu vrátil 1. února 1944 jako velitel 134. čs. wingu složeného ze všech tří čs. stíhacích perutí: 310., 312. a 313. Wing jako součást 84. skupiny 2. taktického letectva se zúčastnil předinvazní přípravy nad okupovanou Evropou, v průběhu vylodění v Normandii se podílel na letecké podpoře pozemních vojsk a doprovodu dálkových bombardovacích svazů nad Holandsko a Německo.¹⁸

Svámi nadřízenými byl hodnocen jako „... Výtečný velitel. Výtečný pilot. Hodí se velmi

dobře jako velitel perutě... Jako velitel stíhací skupiny ukázal se v týlu výborným vůdcem skupiny, s chutí a láskou k létání... Jako výcvikový důstojník se osvědčil velmi dobře a jest velmi dobrým důstojníkem pro práci ve štábu.“

Během bojového nasazení u jednotek ve Velké Británii se mu nepodařilo sestřelit žádné nepřátelské letadlo a jeho válečné skóre zůstalo na 7 sestřelených letounech z Francie.

Po návratu do Československa absolvoval Vysokou válečnou školu v Praze, nastoupil jako zástupce velitele 1. letecké divize v Praze, krátkou dobu velel protiletadlové obraně v Čechách a 15. března 1948 byl jmenován náčelníkem štábu III. leteckého sboru v Brně. Ze své nové funkce se netěšil příliš dlouho, protože 12. dubna 1948 byl propuštěn z čs. armády a 20. září 1948 odešel do emigrace. Po útěku do druhého exilu začal zpravodajsky pracovat pro Czechoslovak Intelligence Office (CIO), zpravodajskou organizaci spolupracující s britskou SIS. Tomáš Vybíral vedl rezidenturu CIO v Kodani až do r. 1957, kdy byla její činnost ukončena.

Po odchodu do Velké Británie se stal předsedou Československé obce legionářské. Zemřel v Londýně 21. února 1981. Dne 7. března 1992 byl povýšen do hodnosti generálmajora in memoriam. Je pohřben na čs. vojenském oddělení v Brookwoodu.¹⁹

Záložní důstojníci v čs. jednotkách na Západě

Mezi nejvýznamnější postavy domácího a nesporně také zahraničního odboje z řad důstojníků z Uh. Hradiště patří **poručík pěchoty v záloze Vladislav Perutka**. Narodil se 31. března 1911 v Uherském Hradišti v rodině obchodníka Jana Perutky. V Uherském Hradišti začal navštěvovat státní reálné gymnázium, ale studia nakonec dokončil v r. 1931 na Obchodní akademii v Uherském Hradišti. Svého obchodního ducha uplatnil v prodejním a exportním oddělení u fy. Baťa, u které působil až do svého nástupu voj. presenční služby. Tu vykonával u pěšího pluku č. 6 „Hanáckého“ v Olomouci. Tam také absolvoval Školu pro důstojníky pěchoty v záloze 7. divize. Po návratu z voj. služby se vrátil zpět k fy. Baťa, ale v r. 1937 začal pracovat jako úředník technické správy automobilního praporu č. 5 v Trenčíně a Přelouči. V Přelouči žil v Habrmannově čtvrti č. 838. Po roce v r. 1938 se vrátil zpět do Uherského Hradiště, osamostatnil se a začal se věnovat výrobě a obchodu s umělými květinami, které prodával ve svém obchodě v Uherském Hradišti.

Po okupaci se zapojil do činnosti podzemní Obrany národa. Stal se zástupcem velitele Okresního velitelství Obrany národa v Uherském Hradišti a současně nejbližším spolupracovníkem velitele Okresního velitelství ON mjr. pěch. Čenka Slezáka.

Po zatčení bratra Evžena odešel 12. prosince 1939 do emigrace. Přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii se 2. ledna 1940 dostal do Bejrútu, kde byl odveden do čs. armády. Z Bejrútu se po moři dostal do Francie a 26. ledna 1940 nastoupil činnou službu jako velitel čtyř pěšího pluku č. 1. 15. února 1940 odjel do Paříže k Čs. vojenské správě Čs. národního výboru, kde byl přidělen ke 2. oddělení II. odboru, které mělo na starosti otázky materiální, hospodářskou evidenci, finanční výdaje z válečného rozpočtu a finanční závazky čs. vojenské správy vůči francouzské vládě. Vzhledem ke svému vzdělání a především obchodním zkušenostem mohl por. pěch. V. Perutka právě v této oblasti uplatnit své znalosti. Na 2. oddělení II. odboru Čs. voj. správy se setkal s dalším rodákem ze Slovácka por. jez. JUDr. Aloisem Buzrlou a npor. Stanislavem Adamem z Kyjova.

Evakuaci z poražené Francie prožil por. V. Perutka spolu se svými přáteli z Uh. Hradiště a kolegy od čs. divizního soudu npor. JUDr. Š. Duplem, ppor. JUDr. J. Němcem, por. JUDr. A. Buzrlou, npor. S. Adamem a dalšími, s kterými odjel 6. července 1940 na lodi „Mohamed Ali el Kebir“ do Velké Británie.

Po soustředění v přechodném stanovém táboře v Cholmondeley Parku byl přidělen nejdříve do důstojnické velitelské zálohy. Ještě během pobytu v Cholmondeley Parku byl z jeho iniciativy založen později mezi čs. exilovou společností velmi známý a vyhledávaný „Slovácký krůžek“.

V důsledku velkého počtu nadbytečných důstojníků byl zařazen k četě kulometných

pásových vozidel jako střelec v rámci pěšího praporu č. 2. Později zastával funkci velitele čety 3. roty pěšího praporu č. 2.

V roce 1943 absolvoval stáže u polské armády (3.–17. 2. 1943) a u 137. britské obrněné brigády (18. 7.–1. 8. 1943). V roce 1942 se přihlásil dobrovolně pro splnění zvláštních úkolů. Na základě toho absolvoval 5 seskoků padákem na základně ve Wilmslow (10. 5.–16. 5. 1942) a kurz útočného boje „Assault Course“ ve Skotsku (22. 8.–22. 9. 1942).²⁰

Po odjezdu do Sovětského svazu byl zařazen k 3. čs. samostatné brigádě v SSSR. Zúčastnil se bojů během karpatsko - dukelské operace jako náčelník štábu 5. pěšího praporu. Velitelem 3. čs. brigády brig. gen. Karlem Klapálkem byl hodnocen jako „energický, snaživý, iniciativní a pilný.“

Během tažení Slovenskem vystřídal funkce zástupce velitele 4. a 5. pěšího praporu. Dosud na straně štábního kapitána Vladislava Perutky stálo štěstí, ale bohužel během přechodu moravsko-slovenských hranic nedaleko Javorníku několik kilometrů od Vsetína se k němu obrátilo zády.

Brig. gen. Karel Klapálek zaznamenal vzpomínku na škpt. V. Perutku: „První pozdrav z Moravy byl neveselý. Nocoval jsem ještě naposledy na Slovensku pod hřebeny Javorníků u nějakého pana učitele, a sotva jsem ráno džípem přešel hranici, hlásili mi smrt velitele 5. praporu štábního kapitána Perutky. Padl takřka na prahu domova, byl rodák z jižní Moravy...“²¹

Štábní kapitán V. Perutka podlehl těžkým zraněním 5. května 1945 ve vsetínském nemocnici a za velké účasti představitelů domácího a zahraničního odboje, představitelů MNV a ONV z Uherského Hradiště a občanů města byl pohřben ve svém rodném městě.

Poměrně velkým procentem mezi důstojníky na Západě byli zastoupeni záložní důstojníci židovského původu. Jedním z nich byl také **poručík pěchoty v záloze Bedřich Fürst**. Narodil se 11. prosince 1898 ve Bzenci v tehdejším politickém okrese Uherské Hradiště. Ještě jako posluchač Vysoké školy agrikulturní ve Vídni narukoval do první světové války. Od 11. května 1916 do 18. prosince 1916 absolvoval vojenský výcvik a důstojnickou školu ve Sv. Hypolitě a v Brucku. 18. prosince 1916 odjel na frontu, kde zůstal až do 3. srpna 1918, kdy mu bylo uděleno volno k dokončení vysokoškolských studií. Od 3. srpna 1918 byl převeden ke kádru střeleckého pěšího pluku č. 25 v Kroměříži.²²

Po roce 1918 až do okupace řídil vlastní lihovar a octárnu ve Bzenci. Po okupaci vzhledem ke svému židovskému původu se rozhodl Bedřich Fürst i se svojí ženou k odchodu do emigrace. Na pas vydaný v Uherském Hradišti 10. ledna 1939 odjel s rodinou 8. dubna 1939 přes Břeclav do Francie. V Paříži se od 3. května 1939 ubytoval v hotelu Hotel de Normandie, Paříž 3, rue de la Banque. Přestože se v záznamech čs. exilových úřadů uvádělo u B. Fürsta, že je německé národnosti, cítil se Čechoslovákem a svou věrnost k Československé republice se snažil prokázat činy. Po příjezdu do Francie se nabídl čs. zahraniční akci, že jako člen Rothary Clubu by dělal propagační přednášky o čs. zahraničním odboji v Rothary Clubech ve Francii. V Paříži se také přihlásil do čs. zahraniční armády. V čs. výcvikovém táboře v Agde byl prezentován 5. ledna 1940 pod vojenským matričním číslem F-321. Bohužel další údaje o jeho službě se v archivních materiálech nedochovaly. S čs. zahraniční armádou evakuoval do Velké Británie a v čs. armádě zůstal až do 21. září 1940, kdy pro přestárlost byl přeložen do zálohy. S rodinou si našel bydlení na 28, The Redings, Surbitou, Surrey. Vzhledem k dobré znalosti cizích řečí – ovládal plynně němčinu, angličtinu, francouzštinu – si poměrně celkem snadno našel zaměstnání v oboru, který velmi dobře znal – v lihovarnictví a octářství. Pracoval jako technický úředník v octárně se slušným měsíčním příjmem L 36,-. Přesto cítil potřebu být nějak prospěšný pro čs. zahraniční odboj. Na začátku srpna 1943 se obrátil písemně na ministra vnitra Dr. Juraje Slávika jako na svého přítele rotariána: „... Přišel jsem v roce 1940 jako důstojník s čs. armádou do Anglie a téhož roku byl jsem pro stáří přeložen do poměru mimo činnou službu. Nepokoušel jsem se tehdy o zaměstnání ve státních službách, jelikož bylo hodně zájemců na taková místa a sám jsem se chtěl omezit s anglickým průmyslem. Během dvou let jsem se dopracoval na místo technického místoředitele v největší britské octárně a osvojil jsem si anglické výrobní metody tohoto oboru.“

Tato práce mne sice těší, ale nikterak mne neuspokojuje, poněvadž jsem odešel z domova s úmyslem pomoci v odboji. Bohužel dlouho mě v armádě nepotřebovali, protože se dostavilo dost mladých důstojníků. Ale mohl-li bych dnes pomáhati opětně nějakým způsobem v odboji, aneb v rekonstrukci našeho státu, velmi rád bych to udělal.... Obracím se na Vás pane ministře, jelikož vím, že pochopíte moji snahu, kterou nemíním získati státní zaměstnání, proto abych se uživil, nýbrž toužím po státním zaměstnání, abych mohl zase pracovati v odboji...“

Přestože mu dr. Juraj Slávik ve své odpovědi z 10. srpna 1943 poradil, aby se na základě své kvalifikace a vzdělání obrátil na Ministerstvo zemědělství, našel si nakonec místo u Ministerstva sociální péče s určením pro repatriační službu.²³⁾

Po válce se měl vrátit do Československa a bydlet v Praze-Dejvicích. Jeho další osudy už nejsou známé.

Dalším židovským důstojníkem, který prošel zákopy „Velké války“, byl **nadporučík dělostřelectva v záloze Jan Bruno František Fürst**. Narodil se 26. května 1896 v Uherském Hradišti, kde také ještě před narukováním do světové války absolvoval německé gymnázium. Během první světové války sloužil v různých funkcích (I. důstojník baterie, důstojník spřežení, učitel jízdy) u zeměbranceckých polních houfnicových divizionů č. 13 a č. 46 a u polního kanonového pluku č. 5 na italské frontě. Ve Vídni 15. října 1919 složil přísahu věrnosti čs. státu.

V předválečném Československu vystudoval Jan B. Fürst filosofickou fakultu a věnoval se dějinám umění. Ještě před vypuknutím války odjel v květnu 1938 do Paříže, kde se živil jako historik umění. Během mnichovské krize se 27. září 1938 přihlásil jako dobrovolník pro případ vypuknutí války a stal se členem Sdružení důstojníků ČSR ve Francii. Po vstupu Francie do války se na začátku září 1939 přihlásil na čs. konsulátě v Paříži do čs. armády. V čs. výcvikovém táboře v Agde byl presentován 26. října 1939 a 5. června 1940 nastoupil do kurzu záložních důstojníků. Současně od 6. června 1940 vykonával funkci posádkového důstojníka v La Nouvelle.²⁴ V londýnském Ministerstvu vnitra se o npor. děl. J. B. Fürstovi zachoval zajímavý záznam: „Jmenovaný dostává stále spoustu korespondence v německém jazyce z ciziny. Byli jsme upozorněni policejním úřadem v Agde. Jmenovaný pracoval po dobu svého pobytu v Agde dlouho do noci na psacím stroji se svojí snoubenkou. Přijímal denně návštěvy vojnů a poddůstojníků. Podle úsudku policie je touto cestou vyřizována korespondence, kterou však jmenovaný neodesílal poštovním úřadem v Agde, nýbrž z okolních měst. Za tím účelem byly konány auto výlety do okolí Agde. Již v době jeho přidělení u pěšího pluku č. 2 byl velitelem pluku napomenut, aby zastavil docházení německých novin na jeho adresu ze Švýcar. Při důstojnickém shromáždění 2. pěšího pluku slíbil tak učiniti, ale do té doby (14. 12. 1939) přestalo docházení korespondence na jeho vojenskou adresu a všechna další korespondence byla dirigována na jeho snoubenku, s níž žil v Agde. Příslušný velitel byl upozorněn, aby jmenovanému byla věnována pozornost...“²⁵

Je zajímavé, že ve voj. materiálech uváděl národnost českou a náboženství římsko-katolické, přestože v předválečných voj. spisech má uváděnu národnost německou. Npor. J. B. Fürst příliš nepadl do oka ani svému nadřízenému mjr. Sedláčkovi. Ten k jeho voj. a důstojnickým kvalitám uvedl: „... Přeceňuje své vojenské schopnosti. Ve skutečnosti nemá velitelských kvalit, ... je nepraktický a neobratný. Těživě snáší nepohodlí a vojenské povinnosti formálního rázu, cítí se povýšen nad podobné „maličkosti“. Z těchto důvodů jest jeho postavení v důstojnickém sboru jako celku exklusivní, nesžije se nikdy s ostatními, čehož jest si vědom, hlavně po stránce názorové.“

Npor. děl. J. B. Fürst po evakuaci do Velké Británie byl zařazen u důstojnického praporu a nakonec u Náhradního tělesa. Z čs. armády byl propuštěn na konci září 1940 do poměru mimo činnou službu.²⁶ O jeho dalších osudech ve Velké Británii a v poválečné době se nedochovaly žádné další zprávy.

Z Jarošova u Uherského Hradiště sloužil v čs. zahraniční armádě **podporučík pěchoty v záloze JUDr. Robert Hirsch**. Tento důstojník židovského původu se narodil 13. března

1911 v Prostějově, ale mládí prožil v Jarošově. V letech 1921-1929 studoval na Čs. státním reálném gymnáziu v Uherském Hradišti a Brně. Ovládal němčinu, francouzštinu, angličtinu a částečně hebrejštinu. Po maturitě v červnu 1929 ještě začal studoval obchodní abiturient-
ský kurz při německé obchodní akademii v Brně a po jeho ukončení v r. 1930 nastoupil na Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Po promociích v dubnu 1935 začal pracovat v Brně jako advokátní koncipient. V letech 1935 až 1937 sloužil u pěšího pluku č. 27 v Uherském Hradišti a po složení důstojnických zkoušek na Škole na důstojníky pěchoty v záloze 7. divize v Olomouci jako podporučík pěchoty velel kulometné četě 8. roty pěšího pluku č. 27.

Do Velké Británie odešel ještě před okupací a do čs. zahraniční armády vstoupil 23. června 1942. Zpočátku byl zařazen jako člen osádky pásového obrněného vozu „Bren-carier“ u kulometné čtyř pěšího praporu č. 1. Velitel kulometné čtyř npor. Heinrich si vážil ppor. pěch. JUDr. R. Hirsche pro jeho klidnou povahu, spolehlivost a velmi dobré vojenské vystupování a chování mimo službu. Od 1. října 1942 do 30. září 1943 zastupoval velitele čtyř pěšího praporu č. 1. Jeho poslední vojenskou funkcí bylo velení četě záložní tankové roty tankového praporu č. 1. Tím také končí záznamy o jeho vojenské službě i dalších životních osudech.²⁷

Jako proviantní důstojník sloužil **kapitán proviantní služby v záloze Robert Stern**. Narodil se 3. května 1898 v Uherském Ostrohu. V letech 1908-1916 absolvoval Německé gymnázium v Uherském Hradišti a v letech 1918-1919 pak pokračoval ve studiích na Vysoké škole obchodní ve Vídni.

Během 1. světové války sloužil u pěšího pluku č. 84 ve Vídni (11. 5. 1916–1. 10. 1916). Pak v letech 1917-1918 působil u vojenských zásobáren ve Vídni, Temešváru, v Bělehradě, v Kosovské Mitrovici a u okresní vojenské zásobárny v Šačaku v Srbsku. Jako poručík proviantní služby v záloze se v únoru 1919 přihlásil do služby k čs. armádě na čs. vyslanectví ve Vídni. V době pokusu Karla Habsburského o návrat na trůn v Maďarsku nastoupil 28. října 1921 po vyhlášení mobilizace činnou vojenskou službu v Olomouci.

Po propuštění z vojenské služby se věnoval své profesi a pracoval jako úředník zemědělských velkozávodů v Brně.²⁸

K jeho dalším osudům již existují pouze útržkovité informace. Ještě před okupací odešel do emigrace a vstoupil do čs. zahraniční armády ve Francii, kde byl presentován pod vojenským matričním číslem F-390.

Po skončení války se vrátil do Československa a 5. listopadu 1947 spolu s manželkou Elisabethou Margaretou odjel do emigrace do Velké Británie. Jeho další osudy zůstaly neznámé.²⁹

Do čs. zahraniční armády vstoupila řada dobrovolníků, kteří před druhou světovou válkou odešli za prací do zahraničí nebo pracovali za hranicemi vlasti pro různé domácí firmy. Jedním z nich byl také **poručík pěchoty v záloze Jan Sedláček**. Pocházel z Louky (pol. okr. Uherské Hradiště), kde se narodil 5. listopadu 1910. V Louce čp. 58 vyrůstal v rolnické rodině. Po absolvování Obchodní akademie v Uherském Hradišti v červnu 1930 nastoupil u Slovenských akciových cihelen v Hodoníně na místo administrativního úředníka, kde pracoval až do konce září 1931. Pak vypomáhal téměř celý rok na hospodářství svého bratra Antonína. V říjnu 1932 nastoupil presenční vojenskou službu u pěšího pluku č. 32 „Gardského“. Během voj. služby prošel Školou na důstojníky pěchoty v záloze v Košicích. Po návratu do civilu si podal žádost o přijetí do služeb firmy Baťa. V roce 1934 nastoupil jako prodavač v Baťově prodejně v Praze-Dejvicích. Postupně u firmy Baťa zastával funkce korespondenta pro Střední Ameriku, prošel prodavačským kurzem a byl jmenován zásobovatelem francouzských rajonů a nakonec 8. října 1937 odjel do Jižní Ameriky na dva roky na „Guadeloupe Susursak Baťa Basse Terze Guadeloupe Antilles Francaise“.

Po vypuknutí války a zahájení výstavby čs. zahraniční armády odejel na mobilizační výzvu do Francie a v čs. výcvikovém táboře v Agde byl zařazen jako velitel čtyř pěšího pluku č. 2 od 22. ledna 1940. V záznamu podepsaném plk. Janem Satoriem je uvedeno:

„Jako velitel čety cvičil a vedl svoji četu dobře. Při jednání s mužstvem kamarádský, přímý a spravedlivý. Příkladně se staral o materiální potřeby mužstva. Působil dobře na ducha, soudružnost své čety, sobecké zájmy nesledoval ani nezanášel politické otázky do své čety... Povahy klidné. Velmi pilný a iniciativní. Je vlastenecky založen. Po příchodu na frontu projevil sklon k panikařství. ... Účast v boji volil z povinnosti k národu a vlasti a z odporu proti nepříteli státu a národa.“

Po skončení bojů ve Francii por. pěch. J. Sedláček zůstal dobrovolně ve Francii, odkud odjel do Brazílie. Po válce se vrátil do Československa a vykonával funkci zástupce ředitele měšťanské školy v Cukmentlu.³⁰ Jeho další osudy jsou bohužel neznámé.

Podobným způsobem se do čs. zahraniční armády dostal **podporučík hospodářské služby v záloze Josef Ševčík**. Narodil se 30. července 1905 v Blatničce (pol. okr. Uherské Hradiště) v rodině obchodníka. V roce 1925 ukončil středoškolské vzdělání na Obchodní akademii v Uherském Hradišti a základní vojenskou školu absolvoval u pěšího pluku č. 17 v Trenčíně. Během vojenské služby prošel Školou pro důstojníky pěchoty v záloze 8. pěší divize (10. 10. 1928–2. 1. 1929) a Školou pro důstojníky správních služeb v záloze (3. 1. 1929–15. 7. 1929). Po návratu z vojenské služby odjel v roce 1932 do Francie, kde v pivovare pracoval jako pivovarský praktikant, studoval cizí jazyky – postupně ovládal kromě francouzštiny také částečně němčinu a španělštinu. Po vytvoření čs. armády ve Francii nastoupil 18. listopadu 1939 do čs. vojenského tábora v Agde a postupně byl zařazen u 3. čs. pěšího pluku (18. 11. 1939–15. 12. 1939), později u 2. čs. pěšího pluku, praporeční doprovodné roty 3. velitelské roty jako hospodář (15. 12. 1939–8. 1. 1940). Od 8. ledna 1940 se staral o hospodářské záležitosti celého pluku až do kapitulace Francie. Další osudy ppor. hosp. služby Josefa Ševčíka nejsou příliš jasné. Faktem zůstává, že se zbytky čs. divizní pěchoty neevakuoval do Velké Británie a zůstal ve Francii. U náhradního tělesa čs. vojenské jednotky ve Velké Británii byl presentován až 10. března 1945 a do poměru mimo činnou službu byl propuštěn 15. srpna 1945. Po skončení války zůstal v cizině a v roce 1946 za ním odcestovala i jeho matka.

V roce 1949 jeden důstojník vojenské správy poznamenal: „Vzhledem k tomu, že až dosud nedal o sobě žádných zpráv a že se nehodlá vrátiti do vlasti, jakož i to, že pravděpodobně nemá kladný poměr k lidově demokratickému zřízení a pochybnost o jeho státní a politické spolehlivosti, jakož i nedůvěry, že by mohl zastávati funkci v čs. lidové armádě odpovídající jeho hodnosti navrhuje komise odněti jeho voj. hodnosti.“ Což se také 3. června 1950 podle zák. č. 59/49 Sb. nakonec stalo.³¹

Důstojníci – rodáci z Uherského Hradiště a okolí bezpochyby čs. zahraniční armádě udělali dobré jméno. Zvláště aktivní důstojníci předválečné čs. armády celkem bez větších problémů zvládli své velitelské funkce v čs. jednotkách ve Francii, Velké Británii, na Blízkém východě či v SSSR. Mnozí z nich veleli v důležitých bitvách druhé světové války, dosáhli úspěchu a uznání. V případě záložních důstojníků byla situace poněkud odlišná. Všichni jistě odcházeli do odboje z vlasteneckých pohnutek, ale přece jenom služba v polních podmínkách, na kterou nebyli zvyklí, mnohým činila potíže a rovněž vojenský život, který ani v odbojové armádě není jiný, řadě z nich k tělu nepřirostl. Přesto všechno je nutné na závěr uvést, že všichni bez výjimky zachraňovali čest jednoho malého národa uprostřed Evropy.

Poznámky:

- 1 VÚA, kvalifikační list por. pěch. Františka Bogataje.
- 2 Tamtéž.
- 3 VÚA, f. 37, sig. 265-1; VÚA, f. 37, sig. 365-2; VÚA, f. 37, sig. 291-1.
- 4 VÚA, f. 37, sig. 247-3, radiodepeše pro JARMILU.
- 5 VÚA, f. 37, sig. 247-4, radiodepeše od JARMILY.
- 6 VÚA, f. 37, sig. 247-4, radiodepeše od JARMILY.
- 7 VÚA, f. 37, sig. 320-1; VÚA, f. 37, sig. 247-3, radiodepeše pro JARMILU.
- 8 AMV, f. 302, sig. 185-3, materiály k činnosti mjr. F. Bogataje po r. 1948. Generál Bogataj se vrací.

- Slovácké noviny č. 61 z 24. 11. 1999.
- 9 VÚA, kvalifikační listina por. pěch. A. Gabriela.
 - 10 AMV, f. 302, sig. 93-4. Hlášení rtm. Vladimíra Hrabce pro MNO v Londýně z 1. září 1943 o podzemní činnosti po 15. březnu 1939.
 - 11 VÚA, kvalifikační listina por. pěch. A. Gabriela.
 - 12 P a j e r, Miroslav: *Wellingtony nad Biskají*. Cheb 1998, s. 127.
 - 13 VÚA, kvalifikační listina npor. let. F. Cigoše.
 - 14 R a j l i c h Jiří, S i r o v ý Jan: *Za Ostnatý drát*. Letectví a Kosmonautika. Příloha s. 10; P a j e r, Miroslav: *Křídla míří na Německo*. Cheb 1994, s. 128-129.
 - 15 AMV, f. 302, sig. 218-1, hlášení o pplk. let. F. Cigošovi.
 - 16 VÚA, kvalifikační listina npor. pěch. V. Vávry.
 - 17 VÚA, kvalifikační listina por. let. T. Vybírala.
 - 18 R a j l i c h Jiří: *Esa na obloze*. Praha 1995, s. 88-90.
 - 19 Tamtéž; VÚA, kvalifikační listina por. let. T. Vybírala.
 - 20 AMV, f. 302, sig. 139-4, evidenční list npor. pěch. V. Perutky; VÚA, kvalifikační listina por. pěch. V. Perutky.
 - 21 K l a p á l e k, Karel: *Ozvěny bojů*. Praha 1987, s. 249.
 - 22 VÚA, kvalifikační listina por. pěch. B. Fürsta.
 - 23 SÚA, f. 2, sig. 1/271/15 - Fürst Bedřich.
 - 24 VÚA, kvalifikační listina npor. děl. J. B. Fürsta.
 - 25 SÚA, f. 2, sig. 90-3307 - Fürst Bruno.
 - 26 VÚA, kvalifikační listina npor. děl. J. B. Fürsta.
 - 27 VÚA, kvalifikační listina ppor. pěch. R. Hirsche.
 - 28 VÚA, kvalifikační listina kpt. v zál. R. Sterna.
 - 29 AMV, f. 425, sig. 203-2.
 - 30 VÚA, kvalifikační listina por. pěch. J. Sedláčka.
 - 31 VÚA, kvalifikační list por. pěch. J. Ševčíka.

Mgr. Lubor Nedbal (n. 1967), v roce 1990 absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor čeština–dějepis. V letech 1994–2001 pracoval v archivu Ministerstva vnitra, od roku 2002 pracuje jako odborný archivář ve Státním okresním archivu v Hodoníně.

Officers from the Political District of Uherské Hradiště in the Czechoslovak Resistance Abroad 1939–1945

A b s t r a c t

Important members of the Czechoslovak exile army also included Czechoslovak paratroopers and crew of the air wings in Great Britain. Infantry Lieutenant František Bogataj, born in Uherský Ostroh, was one of the indisputable leaders of resistance abroad. He acquired paratrooper and assault flight training in Great Britain. Together with three other paratroopers, he became a member of the parachute unit Carbon, which landed in mid-April of 1944 near Vacenovice. Soon, he managed to get in touch with his former co-fighters from the domestic resistance organization Defense of Nation Antonín Straka and Josef Vitek, with whose help he managed to build an extensive underground organization and prepared 23 locations for receiving weapon supplies thrown down from the air. Tomáš Vybíral from Moravský Písek was a true fighter ace – he shot down seven enemy airplanes during the war. Infantry Lieutenant Alois Gabriel from Zlechov was re-trained from an infantry soldier to an aircraft crew member. He died as a gunner of the 311th Czechoslovak Bomber Wing on September 15, 1942 in a duel with German Junkers JU-88. Lieutenant Vladimír Vávra from Tupesy was another infantry soldier who joined air force. After training and service at the 311th Wing, he served until the end of the war as an officer at the British command of anti-submarine defense in Scotland. Airforce Lieutenant František Cigoš from Polešovice experienced life in a prisoner-of-war camp. Following a navigation error, he landed at a German airbase in France and he was held captive in a prisoner camp

until the end of the war. Reserve officers are also an interesting chapter in the history of Uherské Hradiště natives in the exile army. Besides fairly frequent participation of Jewish officers from the political district of Uherské Hradiště (B. Ftirst, I. Ftirst, R. Stem, R. Hirsch), we have to mention in the first place Reserve Infantry Lieutenant Vladislav Perutka from Uherské Hradiště, who was one of the founders and leaders of Defense of Nation in Uherské Hradiště. After he had fled into exile, he served in ground troops in France, Great Britain and Soviet Union. He died, as a commander of the 5th battalion of 3rd Czechoslovak independent brigade in Soviet union, on May 5, 1945 in Vsetín as a result of critical wounds.

Offiziere aus dem politischen Bezirk Uherské Hradiště in der tschechoslowakischen Auslandsaktion 1939–1945

Z u s a m m e n f a s s u n g

Zu bedeutenden Mitgliedern der tschechoslowakischen Auslandsarmee zählten auch tschechoslowakische Fallschirmspringer und Flieger der tschechoslowakischen Staffel in Großbritannien.

Eine der großen Persönlichkeiten unter ihnen war zweifellos Oberleutnant der Infanterie František Bogataj, gebürtig aus Uherský Ostroh, der eine Spezialausbildung als Fallschirmspringer und einen Kurs für Angriffskämpfer in Großbritannien absolvierte. Gemeinsam mit drei weiteren Fallschirmspringern wurde er Mitglied der Fallschirmspringergruppe Carbon und diese Gruppe war Mitte April 1944 bei Vacenovice gelandet. František Bogataj gelang es bald, eine Verbindung mit Antonín Straka und Josef Vítek, seinen ehemaligen Mitarbeitern aus der einheimischen Widerstandsorganisation Obrana národa (Abwehr der Nation), herzustellen. Mit deren Hilfe gelang es, eine umfangreiche illegale Organisation zu bilden und 23 Flächen für Abwurf von Waffen vorzubereiten.

Hervorragend unter unseren Fliegern war Leutnant der Luftwaffe Tomáš Vybíral aus Moravský Písek, der während des Krieges sieben feindliche Flugzeuge abschoss.

Vom Infanteristen zum Flieger wurde Leutnant der Infanterie Alois Gabriel aus Zlechow umgeschult, der am 15. September als Schütze der 311. tschechoslowakischen Bombenstaffel im Duell mit dem deutschen Bomber Junkers JU-88 ums Leben kam.

Von der Infanterie zur Staffel wechselte auch Leutnant Vladimír Vávra aus Tupesy, der nach entsprechender Ausbildung und dem Einsatz bei der 311. tschechoslowakischen Staffel als Befehlshaber bei der britischen Kommandantur für die U-Boot-Abwehr von Schottland bis zum Kriegsende tätig war.

Das deutsche Gefangenenerlager erlebte Oberleutnant der Flugwaffe František Cigoš aus Polešovice. Als Flugzeugbefehlshaber landete er Anfang Februar 1941 versehentlich auf einem deutschen Flugplatz in Frankreich. Der Navigationsfehler brachte ihn ins Gefangenenerlager, wo er bis zum Kriegsende blieb.

Ein interessantes Kapitel in der Tätigkeit der hiesigen Landsleute innerhalb der ausländischen Armee stellen die Reserveoffiziere dar. Neben den zahlreichen jüdischen Offizieren aus dem politischen Bezirk Uherské Hradiště (B. Ftirst, L. Ftirst, R. Stem, R. Hirsch), die daran teilnahmen, ist an erster Stelle Reserveleutnant der Infanterie Vladislav Perutka aus Uherské Hradiště zu nennen. In den ersten Okkupationsjahren gehörte er zu den Gründern und Kommandanten der Widerstandsorganisation Obrana národa in Uherské Hradiště. In der Emigration diente er in Landtruppen in Frankreich, Großbritannien und in der Sowjetunion. Er war Befehlshaber des 5. Bataillons der 3. tschechoslowakischen selbständigen Brigade in der Sowjetunion. Am 5. Mai 1945 starb er an Folgen schwerer Verletzungen im Krankenhaus in Vsetín.